

ДЯДО ПРАС

АО

TERRY PRATCHETT

HOGFATHER

©Terry and Lyn Pratchett 1996

First published by Victor Gollancz Ltd, London

cover illustration copyright © Josh Kirby

DISCWORLD® is a trade mark registered by Terry Pratchett

All rights reserved.

Тази творба е художествено произведение. Описаните имена, персонажи, места и случки са продукт на въображението на автора. Всички изказвания, случки, описания, информация и материали от всякакъв друг вид, съдържащи се в произведението, са само и единствено с цел забавление и не трябва да се разчита на тяхната точност, нито да бъдат правени опити да бъдат възпроизведени, тъй като това може да доведе до наранявания. Всички права запазени. Никаква част от тази книга не може да бъде ползвана или възпроизвеждана без изричното знание и писменото позволение на издателя.

ДЯДО ПРАС

© Архонт – О, 2023

Всички права запазени.

Автор: © Тери Пратчет

Илюстрации: © Джош Кирби

Превод: © Владимир Зарков

Редактор: Весела Петрова

Коректор: Ива Анастасова

Предпечат: Студиото на А

Издател: Архонт – О

Английска, второ издание

ISBN 978-954-422-119-5

ТЕРИ ПРАГЧЕТ

ДЯДО ПРАС

София, 2023

Посвещава се на управителя
на бойната книжарничка, познат
сред приятелите си като „ппинт“,
защото преди много години
ми зададе въпроса, който хрумва
и на Сюзън в тази книга.
Изненадан съм, че повече хора
не се сецят за това...

И на твърде многото приятели,
които вече не са тук.

Всичко започва все някъде, макар и мнозина физици да не са съгласни с това.

Хората обаче винаги са напипвали – смътно в повечето случаи – проблема с началото на нещата. Питат се например как шофьорите на снегорините успяват да стигнат до гаража след страшната виелица, за да започнат разчистването, или откъде съставителите на речници са научили правописа на думите. И не могат да се отърват от желанието да намерят все някое възелче в усуканите и разръфани мрежи на време-пространството, за да го посочат поне метафорично с пръст и да заявят: „Ето, оттук се започна...“.

Ясно е поне, че бе дадено някакво начало, когато Гилдията на убийците прие в редовете си господин Тийтайм. Той гледаше на нещата различно от останалите хора и една от особеностите на гледната му точка се състоеше в това, че виждаше хората като неща. (След време лорд Дауни от Гилдията спомена: „Съжалихме го, защото бе загубил и двамата си родители на твърде крехка възраст. Вече си мисля, че беше проява на небрежност от наша страна да не проучим по-задълбочено как точно са напуснали този свят“.)

Но можем да открием друга, много по-ранна отправна точка във времето, когато почти всички хора предпочели да забравят, че същността на най-древните легенди и митове в крайна сметка

се свежда до проливането на кръв. По-късно махнали кръвта от историите, за да ги направят подходящи за децата или поне за хората, които им ги четат. (Самите хлапета доста си падат по кървищата, стига да са пролети заслужено.)* А накрая взели да се чудят защо преданията са се загубили някъде в миналото.

Или началото е било в по-стари времена, когато нещо в мрака на пещерите и затънтените гори си казвало: „Що за създания са тези? Трябва да ги държа под око...“.

Или неизмеримо по-рано, когато възникнал светът на Диска, реещ се в пространството върху четири слона, стъпили на свой ред върху черупката на гигантска костенурка, Великата А'Туин.

Вероятно по пътя си тя се натъква – както слепец на паяжините в изоставена къща – на мъничките, извънредно особени нишки на време-пространството, които се мъчат да проникнат във всяка срещната история. Може би А'Туин ги опъва, къса и преплита наново.

Разбира се, може и да не е така. Философът Дидактилос е обобщил една алтернативна хипотеза по следния начин: „Нещата просто се случват. На кого му пука?“.

* Тоест от онези, които заслужават да проливат кръв. Или от онези, които заслужават кръвта им да бъде пролята. Трудно е човек да вникне в мисленето на някои невинни създания.

Старшите магьосници на Невидимия университет стояха и се взираха съсредоточено във вратата.

У тях нямаше и сянка на съмнение, че който и да я е затворил, е искал тя да си остане в това положение. Десетки гвоздеи я приковаваха към рамката, а достъпът до нея бе преграден с множество дъски. Да не споменаваме и че до тази сутрин вратата беше скрита зад тежък библиотечен шкаф.

– Ридкъли, не забравяй табелата – реши да опита пак деканът. – Предполагам, че си направи труда да я прочетеш, нали? Говоря ти за надписа върху нея – „Не отваряйте в никакъв случай!“.

– Ами да, хвърлих ѝ едно око – изсумтя Ридкъли. – Иначе защо ще се настървя толкоз да отворя вратата?

– Добре де... – проточи лекторът по съвременни руни. – И защо все пак?

– Естествено, за да видя защо са я заковали толкоз здраво.*

Архиканцлерът подкани с жест Модо, джуджето градинар и момче за всичко в Университета, който държеше як лост.

* Тази размяна на реплики съдържа почти всичко, което е необходимо да знаете за човешката цивилизация. Или поне за онези нейни части, които в момента са на морското дъно, оградени са с бодлива тел или все още димят.

– Хайде, драги!

– Ей сегинка, гусине!

Под трясъка на чупещи се дъски Ридкъли подхвана поучително:

– В плана на сградата е отбелязано, че тук има баня. В името божие – което от многото предпочитате, – какво толкоз страшно може да намерите в една баня?! А пък аз искам да си имам *своя*. Писна ми да се сапунисвам заедно с вас. Ами не е хигиенично! Тъй човек може да прихване разни гадости. От татко си го знам. Където много хора се къпят заедно, Гномчето на брадавиците тича между тях с чувалчето си.

– То да не е нещо като Феята на зъбчетата? – присмехулно уточни деканът.

– Да се разберем – аз казвам какво ще става тука и край на споровете. Искам си банята готова преди Прасоколеда, ясно ли е?

Ето ви го и проблема с началото. Когато си имате работа с окултните селения, настроени съвсем не като вас към времето, случва се следствието да ви се стовари на главата малко преди причината.

Отнякъде се разнесе едва доловим за обикновения слух звън на малки сребърни камбанки.

Докато архиканцлерът напомняше на подчинените си кой командва парада, Сюзън Сто Хелит седеше в леглото си и четеше на свещи.

По прозорците се изписваха картинки от скреж.

Много ѝ харесваха тези вечери. Успееше ли веднъж да приспи децата, можеше да разполага с времето си, защото госпожа Гейтър трепереше от самата мисъл да дава нареждания на гувернантката, макар да ѝ плащаше надницата.

Е, не че Сюзън придаваше особено значение на заплатата. За нея беше важно, че се издържа сама и има истинска работа. А да бъдеш гувернантка си е тежък труд... Притесни се само веднъж, когато нейните работодатели откриха, че всъщност е херцогиня. Госпожа Гейтър дотогава се придържаше към убеждението, че висшето съсловие е предопределено да безделничи. Сюзън едва ѝ внуши да не се кланя, когато се разминават в коридора.

Някакво неясно движение я накара да се обърне.

Пламъчетата на свещите се стелеха успоредно на пода, сякаш в стаята бушуваше ураган. Завесите се издуваха като платна на кораб, а прозорецът се отвори с трясък.

Но нямаше дори повей. Поне не в този свят.

Червено кълбо... Остър дъх на сняг... Илюзиите на сетивата изчезнаха, а вместо тях останаха...

– Зъби?! – изсъска Сюзън. – Пак ли зъби?!

Тя стисна клепачи. Когато погледна отново, прозорецът беше плътно затворен. Знаеше си.

А свещите невинно струяха пламъчетата си нагоре. О, пак ли! Само не това! Нали мина толкова време? И всичко потръгна добре...

– Шюзън?

Извърна се. Пред отворената врата стоеше малка боса фигурка по нощница. Сюзън въздъхна.

– Какво има, Туайла?

– Щракувам ше от чудовището в мажето. Ще ме шхрушка.

Гувернантката решително затвори книгата и размаха показалец.

– Туайла, какво ти обяснявах за глупавото желание да се преструваш на бебе?

– Ами каза ми да не говоря така – промърмори момиченцето. – Фъфленето било тежко провинение, достойно за бой с пръчки. Била съм го правела, за да привличам вниманието.

– Добре, радвам се, че си запомнила. А кое е чудовището този път?

– Ами онова голямото и кошматото шъш... – показалецът се вдигна към тавана – ... със седем ръчища.

– Как не му омръзна! Ох, да вървим.

Тя стана от леглото и се наметна с халата. Опитваше се да бъде напълно невъзмутима пред детето. „Значи се връщат...“ Не я притесняваше чудовището в мазето, то беше част от всекидневната ѝ работа. Боеше се обаче, че отново ще започне да си спомня бъдещето.

Тя поклати глава. Колкото и надалеч да бягаш, все настигаш себе си.

Поне с *чудовищата* се справяше лесно. Бързо им хвана цаката. В движение грабна тежкия ръжен от стойката до камината и тръгна надолу по задната стълба, следвана от Туайла.

Семейство Гейтър имаше гости за вечеря. Откъм трапезарията се чуваха приглушени гласове. Двете тъкмо се промъкваха на пръсти, когато вратата се отвори и ги заля жълтеникава светлина, а някой възкликна:

– Брей, че чудо – тук има момиче по нощница с ръжен в ръката!

Няколко силуета позасенчиха светлината, но успя да види разтревоженото лице на госпожа Гейтър.

– Извинете, Сюзън, но... какво възнамерявате да правите?

– Госпожо, Туайла ми каза, че се страхува от чудовището в мазето.

– И вие ще го натупате с ръжена, а? – подсмихна се друг от гостите.

Откъм отворената врата лъхаше на бренди и пури.

– Да – нехайно потвърди Сюзън.

– Това е нашата гувернантка – побърза да я представи госпожа Гейтър. – Вече ви говорих за нея.

Израженията на надничащите лица се промениха до леко насмешлива почит.

– И пребива чудовища за лека нощ, тъй ли? – промърмори първият глас.

– Ами много хитро го е измислила – наме- си се вторият. – Малката си е втъпила, че в

мазето се крие чудовище, значи слизаш долу, удряш здраво с ръжена по стените и всичко е наред. Има ум в главата тази млада дама. Съвременни методи на възпитание.

– Това ли ще правите? – пожела да се увери изнервената госпожа Гейтър.

– Разбира се, госпожо – смирено отвърна Сюзън.

– Ей, самият Йо ми е свидетел, че си струва да видиш как млада дама претрепва чудовище! – възторжено се провикна първият мъж.

В коридора нахлуха шумолене на коприна и облаци дим от пури. Сюзън въздъхна и продължи към мазето, а Туайла седна на едно по-горно стъпало и обгърна с ръце коленете си...

Долу се тресна врата. Кратка тишина, последвана от смразяващ кръвта рев. Една от гостенките припадна.

– Не се бойте – безметежно промълви детето. – Сюзън винаги побеждава. Ей сега ще видите.

Откъм мазето се разнасяха ту глухи, ту звънливи удари, накрая се чу хъркане, последвано от мокро бълбукане.

Сюзън излезе. Ръженът беше изкривен на зигзаг. Гостите изръкопляскаха неуверено.

– Добре се справи младата дама. Хитро, хитро, дори е изкривила ръжена. И малката вече не се бои, нали?

– Не се боя – равнодушно се съгласи Туайла.

– Ето ви го съвременното възпитание. Има полза, а?

– Сюзън казва да не се плаша, ами да се ядосвам – разговорчиво добави момиченцето.

– Тъ... благодаря ви, Сюзън – с треперещ глас смънка госпожа Гейтър. – А сега, сър Джофри, ако обичате, заповядайте обратно...

Всички се изнизаха по коридора. Сюзън чакаше долу.

– Туайла, прибраха ли се в трапезарията?

– Да.

– Чудесно.

Тя се върна в мазето и скоро извлече нещо едро и космато, с учудващ брой ръце и крака. Някак го издърпа по стъпалата, накрая го замъкна в задния двор. Щеше да се изпари в небитието преди зазоряване.

– *Ние* така се разправяме с чудовищата – натърти, когато се качи при възпитаничката си, която я бе наблюдавала съсредоточено. – А сега е време да заспиваш.

– Може ли да оставиш ръжена в моята стая през нощта?

– Щом искаш.

Сюзън вдигна Туайла на ръце, отиде в детската стая и я остави внимателно до братчето ѝ. После изправи ръжена и го подпря на шкафа с играчките. Жадуваше за възможността да го огъне в гърба на предишната гувернантка.

– Лека нощ.

– Лека нощ.